

Törőcsik István:

TEMPLOM A TEMPLOM KÖRÜL

(A jászapáti templom kerítésfala)

Mindazok emlékének, akik az apáti templomkertben nyugszanak.

Gyerekkoromban – közel egy évtizedig ministráns lévén – gyakori vendége voltam a jászapáti templomnak. Számomra természetes volt szabálytalan kövekből rakott, lőréses körítő fala, hiszen a házak túlnyomó többségének is van kerítése, így a templomnak is kell, hogy legyen – okoskodtam. Büszke voltam a hatalmas építményre, melynek tornyai már a második világháború ellenséges és baráti gépeit is útbaigazították. Barokk kapuit és a lourdesi-barlangot leszámítva a dísztelen övezőfal azonban soha nem tűnt túlságosan érdekesnek. 2004 nyaráig nem ötlöttem szemembe vésett betűi, feliratai. Ekkor sikerült elolvasnom Vándorfy János jászapáti káplán 1895-ben írt könyvét. Bevallom, egyik ámulatból a másikba estem, hiszen olyan dolgokat tudtam meg szülővárosom egyháztörténetéről, templomáról és szakrális tárgyairól, melyekről korábban sohasem hallottam. Elhatároztam, hogy megkeresem és azonosítom mindazon építészeti, tárgyi vagy írásos emlékeket, amelyekről ő ír. A templomkerítés nagyobb köveibe vésett rövid, latin neveket és rövidítéseket tartalmazó sírfeliratokról más írárok olvasása során már korábban értesültem, hiszen Györi Gyula például a nemes Kiss Ferenc emléket őrző felirat magyar fordítását közölte (GYÖRI 2001, 55), Rusvay Lajos posztumusz monográfiája pedig Vándorfy adatait tartalmazza újból (RUSVAY 2003, 250). Valamiért azonban ezek az utalások és hivatkozások nem ragadták meg a figyelmemet, csupán az eredeti (első kiadásban meglévő) könyv vonatkozó sorai. Szeptember első napjaiban elkezdtem a Vándorfy által először hivatkozott sírfeliratok azonosítását és dokumentálását. Közben természetesen a teljes kerítésfalat alaposan át kellett nézni, és minden fontosabb részletet lefotózni. A munka során sok más – kívül-belül látott – dologra is figyelmes lettem, míg végül jegyzeteimből kikerekedett eme tanulmány, melynek bővített változata a megyei múzeum évkönyvében lesz olvasható. Jelen írás keretei között ugyanis jó néhány részletkérdés tárgyalásától eltekintek.

Építéstörténet

A jászapáti templom első említése egyben a település legrégebbi dokumentuma is. 1391-ben a Szűz Mária tiszteletére szentelt kőegyház sarkától osztja fel az apáti határt egymás között hét család (GYÁRFÁS 1883, 514). Nyilvánvalóan azért ennél többen éltek akkor a környéken. Az osztozkodó családokat (nemzetségeket?) ugyan

„filiszteusnak” nevezi az oklevél, ami a 14-15. században a magyarországi jászok általános megnevezése, a felsorolt nevekkal azonban probléma van. Ennek részletezése azonban messzire vinne tanulmányom témájától, így itt csak annyit állapítanék meg, hogy az említett birtokosok mellett egy biztosabban jász etnikumú köznépet is feltételeznünk kell, mely ekkoriban még beszélt keletről hozott, iráni eredetű nyelvét. A következő adat jó egy évszázaddal későbbi; 1493-ból való és nem levéltárban őrzött papiros őrizte meg, hanem az ekkor épített északi–keleti torony egyik támpillére. Horváth Lukács apáti-szállási kapitány alapító kőtabláját minden templomba járó jászapáti lakos ismerheti, szövege ma is olvasható, kár, hogy nem túl betűhív módon van festéssel megerősítve. Az alsó részén a kor stílusának megfelelően gótikus jegyeket mutató tornyon kívül egy másik is ékesítette a templomot, helyét azonban nem ismerjük (létezésére is csak a tatarozását említő, 1700-ból származó feljegyzésből következtethetünk). Jászapáti „Gergel” nevű papját az 1550-es török adóösszeírás említi, ekkor még a templom is nagyjából ép állapotban lehetett (FEKETE 1968, 77). Bizonyosan elpusztult azonban a tizenöt éves háború alatt, hiszen 1596-ban az Egert elfoglaló, majd a császári sereggel a mezőkeresztesi csatában is sikerrel megütköző szultáni csapatok a közvetlen közelben vonultak el. Ez akkoriban egyet jelentett a kirablással és legalább a templom felgyújtásával. A lakosság egy része később visszatért, a hódoltság utolsó évtizedeiben azonban – és valószínűleg a 17. század nagy részében – lelkipásztor nélkül volt apáti, a papi feladatokat egy szászberki János nevezetű licenciátus diák látta el (VÁNDORFY 1895, 16).¹ Az anyakönyvet 1694-ben Várasszói Mátyás, a török utáni első plébános kezdte vezetni újból, ő végezte el a templom újbóli használatba vételéhez szükséges alapvető tatarozási munkálatokat is. 1699-ben az összeírók a templomot díszesnek mondják, sajnos nem tudjuk, hogy faragványai, festése, vagy más ékítményei miatt vetik papírra ezen jelzőt. A templom hossza 8 öl és 5 láb (kb. 17 m), szélessége 7 öl (kb. 13, 5 m) volt, melyhez a keskenyebb szentély valószínűleg nem volt hozzászámítva (VÁNDORFY 1895, 26).

„Ha idegen ember jön Apáthira s a város jóformán egyetlen nevezetességét, a templomot megtekinteni akarja: csodálkozással nézi az ódon külsejű erős kőkerítést, mely még most is – elég szokatlanul – a templomot köríti. A mult idők iránti kegyelettel szemléli a különböző nagyságú kövekből és törmelésekből készült építményt; - a mult aggasztó napjai, a rég mult harczok véres órái jutnak önkénytelenül is eszébe, midőn az egymáshoz sűrűn levő, erődítvényeknél szokásos ferde és egyenes irányú löréseket megpillantja. Nem hiányzanak a történelemben

¹ A licenciátusok írástudó világi személyek voltak, akik egyházi felhatalmazással a nagyrészt papok nélkül maradt török hódoltság területén végezték el az egyházi feladatokat; ők kereszteltek, eskettek, temettek, de többnyire ők voltak a búcsúvezetők, előimádkozók, kántorok és a templomok gondnokai is. Utóbbi funkcióra apáti esetében is következtethetünk abból, hogy a törökök által elrabolt két templomi lobogót is János diák vásárolta.

jártaabb egyének, kik szent meggyőződéssel magyarázzák kisérőiknek e kőfal századokra terjedő éveit, mely immár sok pusztulásról, számtalan ellenségről tudna a halandóknak beszélni, ha ajkaik volnának hideg, néma köveinek. Természetesen mindez csak hypothesis, mindezek csak egyszerű, a látottakon gyökerező következtetésen alapulnak.” Vándorffy János írta e sorokat említett művében, majd további néhány oldalban „a történelem elvitázhatatlan adataival” cáfolta a „kőfal századokra terjedő éveit”. A „történet” 1750-ben kezdődik, amikor Apáti községe a kiskunsági Kömpöc pusztát átengedésével és 1200 forint lefizetésével végre megszerzi az ÉK-i határával szomszédos hevesiványi pusztát (VÁNDORFFY 1895, 125).² A romokban heverő hevesiványi templom helyére már 1750-ben kápolnát terveztek, ennek költségét azonban a Jászkun Kerület önmegváltásában az ún. redempcióban harmincezer forinttal résztvevő, és ugyanekkor saját templomát átépítő Apáti már „nem bírta el”. A számos erőfeszítés dacára a tervek nem valósultak meg, 1755-ben a kudarcot beismerve a település közössége végül egy oltárt építtetett az apáti templomban a tervezett kápolna védőszentje, Nepomuki Szent János tiszteletére (VÁNDORFFY 1895, 127). Nyilvánvaló, hogy a kápolnához az elpusztult templom helyben lévő anyagát használták volna fel. Az említett oltár felszentelésekor azonban már más céljai voltak a kövekkel a község előljáróságának. Apáti városa ugyanis 1754. január elsején kötötte meg a megállapodást a templom bővítésén már egy évtizede fáradozó Braun Sebestyén kőművesmesterrel egy – a templom hatékonyabb védelmét szolgáló – körítőfal építésére (VÁNDORFFY 1895, 50.). A kőanyag behordásához azonban – egyházi épületről lévén szó – az egi püspök jóváhagyására volt szükség. Az 1757. november 10-én vagy 19-én kelt püspöki engedély³ kiköti, hogy az apátiak kötelesek az elbontott templomrom helyére egy kőkeresztet állítani, amelynek fenntartásáról is gondoskodniuk kell.⁴ A kerítésfal építésének munkálatai csak 1759-ben kezdődtek meg (érthető, hiszen előbb a templom átépítését kellett befejezni) és 1771-ig tartottak, mint Vándorffy megjegyzi; „bizonyára munkaerő s költség hiány miatt ennyi ideig” (VÁNDORFFY 1895, 51).

A fal archaikus jellege miatt a középkori eredet kérdése a legújabb szakirodalomban is felbukkan. Tolnai Gergely erődtemplomokról megjelent könyvében ezt írja a kerítésről (TOLNAI 2001, 64): „*A helyszínen járva megfigyelhető, hogy a templomot*

---

² A 16. század közepén még Apátinál jóval népesebb Hevesivány vagy Heves-Ivány (tanulmányomban az előbbit használom) az 1680-as években, az utolsó tatár betörések idején néptelenedett el (VÁNDORFFY 1895, 122). Az egi káptalan birtokában lévő pusztát az apátiak 1717 óta évről-évre bérelték, mivel így a település jelentős jószágállománya számára közeli legelőket tudtak biztosítani. A tanyasűrűsödésből létrejött község ma a Jászivány nevet viseli, a régi helyén 1933-ban újból templom épült, melynek történetét ez évben jelentették meg.

³ Két különböző lapon eltérő dátum szerepel (VÁNDORFFY 1895, 51 illetve 125).

⁴ A kőkereszt felállítása kapcsán szerepel egy 1760-as és egy 1779-es évszám is (VÁNDORFFY 1895, 79, illetve 125).

övező falban számos átépítés és még több javítás-foltozgatás nyomai látszanak. A kő szövetében pedig kitűnik egy másodlagos helyzetben – falazókőnek berakott – gótikus profil töredéke is. Ez azt bizonyíthatja, hogy a XVI. században, vagy utána épült a körítőfal, de nem bizonyítja az egész fal XVIII. századi eredetét. Ugyanis jól megfigyelhető a keleti és a nyugati oldalon épült kapuk – és a mellettük levő kisebb falszakaszok – eltérő falazási módja, a többi fal irányától való eltérése, s összességében az, hogy elég szervesen illeszkednek a fal további részeihez. Szerintem lehetséges, hogy a lőréses övezőfal még valamikor a XVI–XVII. században épült, s 1757 után csak a kapuk környékét építették át.” A „szervesen illeszkedés” valóban megfigyelhető; az apszis körüli három rövid falszakasz a többitől irányát és szerkezetét tekintve különbözik, ez az eltérés azonban – amit Tolnai Gergely valóban jó szemmel vett észre – az 1823-as toldás eredménye. Az eredeti téglalap formátumhoz képest „csapott sarkú”, a hatszög három oldalával záródó formát a közvetlen környezet lehetséges beépítettségén túl inkább a kövel való takarékoság kényszere diktálhatta, ugyanis a hevesiványi templom kövei már kevésnek bizonyultak. A kibővült kerítés nyomvonala ugyan csak tíz méterrel lett hosszabb, de az építőanyagot már jóval több téglával, illetve sötétebb színű vulkanikus bányakövekkel kellett kipótolni. Ezért látszik a laikus szemlélő számára is a kétféle fal között különbség. A két építési perióduson kívül az északi sarok két oldalán, összesen kb. 15 m-es szakaszon lehet megfigyelni egy zömében terméskövet felhasználó 20. századi újjáépítést. A többi utólagos változtatás (a harmadik kapu és egy kisebb átjáró megnyitása, a lourdesi-barlang megépítése) már csak „lokális beavatkozás” volt, a fal többi részét nem érintette.

A kerítésfal jellemző méretei

A templomkerítés hossz tengelyének tájolása a temploméhoz idomul, amely a megszokottól eltérő, csaknem DK-i (140°) irányú.⁵ A kerítés a templom körül nem szimmetrikusan helyezkedik el, a téglalap alak a templom szentélye felé keskenyedik, ráadásul a DNy-i falszakasz kicsit közelebb húzódik a templomhoz, mint az ÉK-i oldalé. A szabálytalanságok okát nem tudjuk, alapvetően azonban két dolgot feltételezhetünk. Valószínű, hogy a nyomvonal kijelölésénél történtek mérési hibák, mivel ilyen kis méret- illetve szögeltéréseket gyakorlati szempontok nem indokoltak. Elképzelhető azonban az is, hogy a kőfal a templom körüli temető egy korábbi – középkori – határvonalához (fal, sánc és/vagy árok) igazodott, amelynek kialakítására még nem a szabályos geometriai formák korában került sor. A téglalap formátum lezárása egy szimmetrikus sokszög három oldalával történt, melynek okát

⁵ Az alaprajz elkészítéséhez nélkülözhetetlen segítséget nyújtott Báthor Béla és Molnárné Szikszai Klára, amelyet ezúton is köszönök mindkettőjüknek.

az építéstörténeti részben már ismertettem. A fal méreteire az áttanulmányozott irodalomban csak kevés adatot találtam, ezek kontrollvizsgálatán kívül bizonyos alapvető felméréseket is el kellett végezni.

A téglalap három oldala 85, 2 (ÉK-i oldal), 86 (DNy-i oldal), illetve 56 m hosszú, a két utóbbi csak „elvi” adat, hiszen mindkét fal egyenes vonalát kapu szakítja meg. Az ÉK-i, illetve DNy-i hosszanti oldalakhoz a 19. századi bővítés 22, 3 m, illetve 22, 5 m hosszú falszakaszai csatlakoznak, hozzávetőlegesen ugyanolyan szögben, közöttük van a 16 m-es DK-i falszakasz, melynek hossza szintén csak „elvinek” mondható, mivel itt található a templomkerítés hátsó kapuja. A templomkerítés elvi kerülete 288 m, a valóságban 280 m körül van (a kapuk nyílásait mínusként, a főkapu kiugró részét és a lourdesi-barlangot pluszként számítva).

A kerítés belső magassága átlagosan 220 cm, a DNy-i hosszanti szakasz mellett azonban jelentősebb különbségek mérhetők (a déli sarok közelében 260 cm-es magasság is előfordul, a nyugati sarok mellett a 200 cm is alig van meg). Ez azonban nem csak a talaj egyenetlenségének következménye. A fal nyugati szögleténél jól látható a magasságkülönbség a két falszakasz között; a hosszanti oldal a sarkot elérve mintegy 30 cm-t „ugrik”, amelyet több ferdén rögzített zárólappal lejtőre falaztak. A fal többi részén nem látható szintkülönbség. A kerítésfal külső magassága 2,4 és 2,9 m között változik, az utóbbi értéket a Ny-i saroknál mértem.

Tolnai Gergely adatai szerint a templomkerítés vastagsága 46–59 cm között van (TOLNAI 2001, 18.). Én magam eddig két helyen mértem a falvastagságot. A lőrések szinte mind be vannak falazva, csupán a főkapu kiöblösödésének ívében láthatunk 2-2 db – nyilván díszítő céllal meghagyott – lőrést, itt 63 cm-es vastagságot dokumentáltam. Ezt az adatot megerősítette a DNy-i hosszanti szakasz közepén lévő kapunál történt mérés, amely szintén 63 cm-t mutatott. Megjegyzendő, hogy ez a vastagság pontosan a Vándorfy által leírt két lábnak (VÁNDORFY 1895, 51) felel meg (1 láb=31, 6 cm).

A kerítés leírása

A templomkerítés főkapuja a templom főbejáratának vonalában, az ÉNy-i falszakasz közepén helyezkedik el, és minden valószínűség szerint a körítőfallal együtt építették. A mindkét oldalról negyed körívben kiöblösödő falat egy-egy közel négy méter magas kapuoszlop zárja le. Az északi kapuoszlop tetején Szent Miklós, a déli oszlopon Szent Vendel életnagyságú szobra látható. A főkapu és az alábbiakban ismertetendő hátsó kapu mives kovácsoltvas kapuját Rusvay Lajos szerint 1902-ben Töröcsik Ferenc kovácmester készítette, „akinek jutalmul 200 koronát adott a város” (RUSVAY 2003, 249). Úgy vélem, hogy ő inkább csak javította ezeket, hiszen a kapuszárnyak inkább 18. századiaknak tűnnek. Ez egybecseng Vándorfy leírásával, aki „művészileg készített kétszárnyú vaskapukról” tesz említést,

„melyek szintén a múlt [vagyis a 18. – T. I.] századból valók” (VÁNDORFY 1895, 52). A kapuoszlopokra az utóbbi két évtizedben két emléktábla (az István király park elkészítését megőrkítő és a Pájer Antal plébánosra emlékeztető) került fel. A másikhoz hasonlóan a 90-es években ez is cementtel lett bevonva, a szobrokat pedig fehérre festették.

A hátsó kapu a szentély végfalával párhuzamos, mintegy 16 m-es DK-i falszakaszon lett kialakítva. A templom bővítése miatt ez csak az 1820-as években készülhetett el. A főbejáratához képest kevésbé díszes vaskapuja is inkább ezekből az évekből származhat. Déli kapuoszlopán Nepomuki Szent János, az északin egy szerzetes (Szent Antal? Szent Ferenc?) szobra látható. A 19. században ugyanitt Szent Flórián, illetve „valamelyik szent szűz” szobra állt (VÁNDORFY 1895, 52). A fej nélküli női torzúra magam is emlékszem a nyolcvanas évekből, így ezt a legutóbbi időkben cserélhették ki a mai szoborra. Szintén gyerekkori emlékeimben él Nepomuki Szent János vaspálcából hajlított, rozsdás glóriája, amelyet később eltávolítottak. Ez a szobor egyébként eredetileg a jászalsószentgyörgyi út mellett, „egy magas dór oszlopon” állt, és 1784-ben készült „néhai Bagi János költségén” (VÁNDORFY 1895, 84). Vándorfy könyvének megjelenése után, tehát nagy valószínűség szerint a 20. században került a szobor kapuoszlopra, oldalára fordult talapzata ma is látható a templomkertben, a DNy-i oldal kapuja előtt (a dór oszlop hengertagozatai sajnos valószínűleg megsemmisültek).

A DNy-i hosszanti oldal középső részén készített kapu a 20. századból származik, hiszen Vándorfy nem említi. Talán valamely tatarozás kapcsán merült fel rá az igény. Két alacsony, inkább csak szimbolikus kapuoszlopának külső részén domborúra faragott terméskövei igényes, szabályosan tervezett munkára utalnak.

A templom mai negyedik kapuja a plébánia épületének udvarára nyílik, a téglaoszlopokkal szegélyezett bevágást annak építéskor, a 80-as évek végén eszközölték.

A főkapu és a nyugati sarok között kívülről látható lourdesi–barlangot a Jászapáti Asszonyiszövetség állíttatta 1929-ben (SCHEFTSIK 1935, 403–408). Korábban ezen a helyen Szikszay András által 1784-ben állíttatott Nepomuki Szent János szobra állt, de ez már itt is másodlagos helyen volt. Eredetileg ugyanis a tér közepén, Kovács Lukács ma is álló keresztféjével egy vonalban volt elhelyezve, és talán a mellette húzódó országút növekvő forgalma miatt került áthelyezésre. A szobor négy sarkán egy-egy kőoszlop volt, ezekhez voltak a kerítő láncok kapcsolva (VÁNDORFY 1895, 83). Meglehet, hogy ezek a kőtömbök vannak az ÉNy-i oldal külső oldalán, a lebontott plébánia helyén terméskövel újjáépített falszakasz alsó részén jól látható módon beépítve. Négy közül kettőben nagyobb méretű, hurkosan hajlított vasrúd látható, megkockáztatom: az említett láncokat rögzítő vasak ezek. Szikszay-féle szobor ma a jászberény felé vezető út jobb oldalán, a „Mike-placcon” látható.⁶ Talapzata még a ba-

⁶ Szolnok megye műemlékkataszterében a templom hátsó kapuoszlopán álló szobrot kapcsolják Szikszay Andráshoz (KAPOSVÁRI–RÉDEI 1988, 108).

rokk feliratot viseli, de a szent szobrát a közelmúltban újra faragtatták; az eredeti több darabban a templomkert nyugati sarkában hever.

Az ÉK-i sarkon mindkét irányban (4,5 illetve 10,5 m hosszán) rózsaszínű termésköböl van a fal, a teteje pedig kavicsbetonnal van fedve. Így jól megfigyelhetők az elválások a korábbi falszakaszoktól. Ezt az újjáépítést az 1710-ben épült, kétszobás plébániaépületnek az 1940-es években történt lebontásával hozhatjuk kapcsolatba. Ez ugyanis nagyrészt belül esett a kerítésfalra, az új falak így a második világháború alatt zajló bontás után keletkező rést voltak hivatottak lezárni. Kisebb foldozások, kiegészítések ezen kívül is megfigyelhetők, miként a régi Központi Iskola udvarára vezető, utólag elfalazott kapu nyoma is. A kerítésfal legrégebbi foltjaiban látható a faragott kváderkövek vésőnyomos oldala, köztük megmunkálatlan kövek és pelyvás tégladarabjai is láthatók. A legrégebbi részek kötőanyaga sárgás színű, puha, könnyen porrá morzsolható habarcs. Különböző kőanyagok figyelhetők meg, a legutolsó javításoknál a már említett rózsaszín terméskövet használtak. Szembetűnő a falszövet eltérő jellege, különösen az ÉK-i és a DNy-i hosszanti falszakaszok kőanyaga között látható a különbség; az előbbi szabályos kváderkövek, másodlagosan beépített kőfaragványok jellemzik, míg az utóbbi esetében kizárólag szabálytalan, sokszor meglehetősen nagyméretű kövekből áll a fal.

A funkció kérdése, párhuzamok

A lőrések már a 18. századi falon is anakronisztikusak, de következetes megjelenésük a 19. századi falszakaszokon egyenesen „historizáló” jellegű, sajátos jelenség, miként az egész körítőfal is. Miért volt erre szükség? A szerződés szerint ugyanis 340 forintot, valamint 16 kila búzát kellett érte fizetni, és nyilvánvalóan a községet terhelte a kövek kibányászásának és szállításának munkája (és talán költsége is), ezen kívül a napszámosokat is a „kommunitas” bocsátotta a kőműves rendelkezésére. Miért nem a templom kibővítéséhez használják fel a kőanyagot, és a pénzbeli tőkét? Hiszen a 18. század közepén a nagy volumenű párhuzamos kiadások (a redempció, a templomépítés, Hevesivány megváltása) egyébként is megterhelik a lakosság gazdálkodását.

Vándorfynak igaza lehet, amikor arra gyanakszik, hogy a „portyázó törökök, ráczok, kuruczok (!)” pusztításaira emlékező idősebbek javaslatára építtette a város a falat, lőrésekkel, melyek az érdemi védekezés lehetőségét kínálják (VÁNDORFY 1895, 51.). Számos szomorú emlék táplálta a kiszolgáltatottság érzését. 1706-ban a kuruczokat segítő Jászság keleti részét feldúlták Rabutin átvonuló császári csapatai, a lakosság nagy része elmenekült (KISS 1979, 74). 1709 augusztusában Thekely rác csapatai támadnak a jáász településekre, kihasználva azt, hogy a kerület ezrede szétszórta máshol állomásozott. A támadások kiemelt célpontjai voltak az egyházi épületek, tudjuk, hogy a szerbek magukkal vitték a jáászági templomok „különleges

értékű” kelyheit is, amelyek visszaszolgáltatására a jászok és kunok megnyerésében érdekelt Herberstein szegedi várparancsnok utasítja őket (KISS 1971, 69–70). Ekkoriban a templomokat nemcsak az ellenséges, hanem az elvileg baráti hadaktól is védeni kellett. A Külső-Szolnok vármegyéből összegyűjtött terményt és élelmiszert – tárolásra alkalmas objektumok híján – a jászsági templomokban raktározták, melyen felháborodva egyesek még természetfeletti jeleket is próbáltak produkálni (a falakat vörös festéssel „vérzővé” tették), hogy a kuruc tiszteket elriasszák a parancs végrehajthatásától (KISS 1979, 78). A kurucok szintén nem túl baráti „akcióját” örökítette meg egy bizonytalan hitelű, 1805-ben lejegyzett helyi hagyomány. Csomortányi Imre plébánosra éjszaka tört rá egy csapat, halálos fenyegetéssel pénzt követeltek. A plébánost lélekjelenléte megmentette, aki elhitette a kurucokkal, hogy pénzét a templomban tartja. Sikerült magára zárnia a templomajtót, majd harangozással felköltötte a község lakosságát, a rablók pedig nem akarván bizonytalan kimenetelű küzdelembe bocsátkozni, elmenekültek (VÁNDORFY 1895, 94). Akadt azonban belső veszedelem is. Olyan társadalmi mozgalmakról van szó, amelyek tettlegességbe, verekezésbe, zavargásokba torkollottak. A Rákóczi-szabadságharc befejeződésétől csupán másfél évtized telt el Tóth Mihálynak az előljárók ellen indított mozgalmáig, amit csak a Jászberényben állomásozó lovasság bevonulása csillapított le (KISS 1979, 190–191).

A védekezés közösségi reflexeit kiváltó események mellett egy másik körülményt is érdemes figyelembe venni. Apáti részben nemesi jogú lakossága a 18. század első felében nagyrészt az északról szomszédos megyékből, illetve a Felvidékről települt be, ezeken a területeken pedig nagy számban található kerített templomok. Jászapátihoz legközelebb (mintegy 40 km-re) Gyöngyös–Gyöngyöspüspökin található (TOLNAI 2001, 47–48).⁷ Hasonló jellegű, méretű falak vannak a kissé távolabb eső szikszói templom körül is (a Szikszay–Szikszai család pedig neve alapján (amit a családi hagyomány is erősít) éppen onnan származik).⁸ A korábbi lakóhely lehetőségén túlmenően erősített templomokkal vásárok helyszínein, vagy búcsújáró útvonalakon (pl. Apc, Tar) is találkozhattak az apáti polgárok. Nem lehetetlen, hogy a tervet szorgalmazó tanácsstagok a praktikus szempontokon kívül bizonyos érzelmi kötődések, „a szülőföld nosztalgiaja” miatt is szerettek volna egy kerített templomban misét hallgatni. Ez a kötődés lehet az oka a templomkerítés következetes kijavításának, tatarozásának, újjáépítésének is, amely racionális okokkal már nem magyarázható. A már végképp funkciótlan körítőfalak gondozására vonatkozóan a 18. század második feléből van adat néhány más településről is. Megyaszó 16. századi védműveit 1779-ben is megújítják, Tiszavasvári palánkját

⁷ Sajnos a gyöngyöspüspöki erődtemplomot taglaló szócikk kimaradt a műből, csupán képei szerepelnek a hivatkozott oldalakon.

⁸ Molnárné Szikszai Klára szíves szöbeli közlését ezúton is köszönöm.

1791-ben már kővel építik át, Szikszó későbarokk kapuit 1826-ban készítik el (TOLNAI 2001, 73; 93; 98).

Másodlagosan felhasznált kőfaragványok

A fal ÉK-i hosszanti szakaszának külső oldalán jól látható módon beépített gótikus bordatagot Tolnai Gergely is észrevette. Alaposan szemügyre vételezve a falat további négy kőfaragványt észleltem. A kőkapu és az északi sarok között a fal belső oldalán egy román stílusú ablaknyílás szemöldökköve látható. Az ÉK-i falszakasz belső oldalán az egyik lőrés oldalában egy gótikus nyíláskeret-töredék lett beépítve. Szintén az ÉK-i szakasz külső oldalán egy erősen lefaragott bordatagot és egy nyíláskeret-töredéket találhatunk. Ezen kívül néhány beépített kő kapcsán felmerül a gyanú, hogy a falszövetben lévő felületei esetleg faragott részleteket tartalmaznak. A román stílusú faragvány további következtetésekre ad lehetőséget. Ha ugyanis ez is a heves-iványi templomból származik, akkor azt bizonyítja, hogy ez eredetileg egy Árpád-kori templom volt, amelynek egy része a félköríves lezárású ablak(ok)kal a gótikus átépítés (amely a hazai párhuzamok alapján valószínűleg az apszis irányába történő bővítést jelentett) után is megmaradt.

Sírfeliratok

A templom körül minden valószínűség szerint annak 13. vagy 14. századi megépítésétől (mely talán csak a tatárjárás idején lerombolt templom újjáépítését jelentette) fogva temetkeztek, egészen 1753-ig. Ezután már csak az egyház patrónusait temették ide. Ehhez az illető személynek még életében legalább 50 forinttal kellett a templomot támogatni, vagy 12 forintot a temetésért fizetni. Ezen összegek kétszereséért lehetett az akkori templom kriptájában temetkezni. Hozzávetőlegesen 1775 körül teljesen felhagytak a temető használatával (VÁNDORFY 1895, 52). Rusvay Lajos szerint viszont a templom körüli temetkezés már a 18. század elején megszűnt, a halottakat – így a pestisjárványok (melyek nála koleraként szerepelnek) áldozatait is – a hevesi út mellett, a templomtól 600 lépésre létesített temetőben hantolták el, egészen 1759-ig, amikor a kápolna mellett a mai temetőt megnyitották (RUSVAY 2003, 250–251.) Az utóbbi dátum valóban a mai temető megnyitásának éve, a feliratok alapján azonban az alábbiakban felsorolt – bizonyosan a 18. század közepén élt – személyek és családok egyértelműen itt nyugszanak (HIC JACET...). Természetesen ez nem zárja ki egy időszakos (pestises?) temető létét az említett helyen. A templom körüli temetőről tehát nem sokat tudunk, csak becsülni tudjuk, hogy használatának minimum három és fél évszázada alatt több ezer temetkezés történt, melyek egy része a templom két átépítése során megsemmisülhetett. A kerítés nagyobb köveibe

azonban néhány hozzátartozó belevéselte a cinterem egyes pontjain nyugvó családok, illetve családtagok nevét, vagy monogramját.⁹

A sírfeliratokból összesen kilencet találunk az egykori templom körüli temetőt határoló kerítés belső oldalán. Vándorfy János művében öt szerepel, ezek közül egyet csak feltételesen, egy másikat pedig úgy sem sikerült azonosítani, viszont további négy feliratot találtam. A köveken kétféle „írástípussal” találkozhatunk. A mélyebb, „ékvéssett” kisebb betűkből álló, ám sűrűbb „szedésű” feliratokkal szembetűnő ellentétben állnak a sekély, ugyanakkor széles, nagyobb méretű betűket eredményező véséssel kialakított szövegek (Kiss Ferenc, Szabari János, és egy azonosítatlan). Utóbbiakon a betűk mélyedéseiben ráadásul piros festéknyomokat találunk. Festésnek a másik típus feliratain egyáltalán nincs nyoma (pedig a keskenyebb résekben ennek jobban meg kellett volna maradnia). Ennek alapján talán joggal feltételezhetjük, hogy nem utólagos megerősítésről, hanem a szövegek megformálásával egyidejű kiemelésről lehet szó, amelyet a készítő személynek tulajdoníthatunk. Nem tudjuk, hogy iparos (kőműves) mesteremberről, esetleg csak valami ügyeskedő, alkalmi „vállalkozóról” lehet-e szó, mindenesetre így akarhatta szembetűnővé tenni a sekély vonalai miatt inkább csak súrolófényben olvasható műveit. Legkevesebb két személyhez kapcsolhatjuk tehát a kerítésfal vésett feliratait.

A feliratok elhelyezkedése alapján feltételezhetjük, hogy a temető a 18. században (egészen megszűnéséig) az egész templomot körülvette. A feliratokon szereplő személyek és családok egy híján mind szerepelnek a redemptus névjegyzékben, általában magasabb kategóriákban. A legelőkelőbb helynek a főkapu és az északi sarok környéke, az 1710-ben épített régi plébániához csatlakozó falszakaszok előtere számított. Itt találjuk Kiss Ferencnek, valamint a Dósa és a Balajti család tagjainak sírját. Ha a feltételezett monogramokat is ideszámítjuk, ezen kívül számításba vesszünk néhány megsemmisült feliratot, akkor is maximum 20-30 egyén, illetve család feliratos megjelenésével számolhatunk, vagyis semmiképpen sem lehet szó huzamosabb ideig élő szokásról. Valóban úgy történhetett, ahogy Vándorfy írja; egyes hozzátartozók a temető megszüntetése, a – valószínűleg fából készült – sírjelölések eltakarítása után döntöttek az örökkévalóságnak szóló üzenetkészítés kísérlete mellett. Ennek idejét az 1770–80-as évekre tehetjük. Néprajzi szempontból igen érdekes a kérdés, hogy jászapáti sajátosságról van-e szó, vagy más kerített templommal bíró településeken is vannak hasonló feliratok. Feltevésem szerint a templom körüli temető megszüntetésének minden bizonnyal nem konfliktusmentes intézkedése más vidékeken – főként a nemesi családok által lakott falvakban – is kiváltott hasonló, másodlagos „megörökítési” reakciókat.

⁹ A korabeli feliratokon kívül egy 20. századi emléktábla is látható a Beöthy-család néhány – különböző generációkat képviselő – tagjának nevével és a családi címerrel. Közülük azonban legfeljebb a legkorábbi családtag Beöthy István (1678-1778?) lehet ide temetve, a többiek bizonyosan nem itt nyugszanak.

Sírkövek

Ezeknél is rejtélyesebb két mélyen bevéselt kereszttel jelölt kötömb. Az egyik egy szabálytalan alakú bazaltkő az ÉNy-i szakasz külső oldalán, a főkapu és az északi sarok között. A keresztzárak 6,5 cm (függőleges), illetve 8,5 cm (vízszintes) hosszúak, mélységük hozzávetőlegesen 2 cm. A másik kő az ÉK-i szakasz külső oldalán látható, közel az északi sarokhoz. A barna színű kő két oldala megközelítően egyenes, talán egy eredetileg szabályos lap, vagy hasáb formájú kő töredéke került beépítésre. A keresztábrázolás miatt mindenképpen sírkövek lehetnek, ám ezek a külső oldalon vannak, ráadásul nem tartalmaznak semmilyen feliratot. Az a véleményem, hogy a kőfaragványokhoz hasonlóan ezek is másodlagosan lettek beépítve, és a hevesiványi templomból származnak. Középkori síremlékekről van tehát szó. Hasonló – rövid szárú, bevéselt kereszttel jelölt – sírkövek a Balatonfelvidéken, az ecséri templomromnál kerültek elő. Ezek az Árpád-korra keltezhetők (RITÓÓK 1997, 206–207). Származhatnak az Árpád-kori templom belsejéből (miként az ablaknyílás felső köve), de valószínűbb, hogy a templomot övező temető sírkövei lehetnek, amiket az építőanyagot hordó apátiak felpakoltak, és a kerítésbe falaztak. Természetesen ez csupán feltételezés, melyet további párhuzamok, esetleg a későbbiekben Jászivány területén előkerülő hasonló darabok erősíthetnek csak meg.

Egyéb jelzések

Az eddig nem ismertett betűjelzések közül mindenekelőtt a több száz bevéselt 'H' betűt kell kiemelni. A lapos kövek többségénél a hosszabb élek közepén megfigyelhető, de látható számos kváderkövön is. Kivételük általában jó minőségű, a betű egyenletesen bekarcolt, „talpas” nem rokonítható a bevéselt sírfeliratokkal, bár vannak elnagyoltabb betűk is. Mindenképpen mesterhez, kőfaragóhoz köthetjük ezeket, konkrét funkcióval, hiszen a rengeteg betű bevésése komoly és igen hosszadalmas munka lehetett, amelyet csak úgy passzióból nem készíthetett senki (annál is inkább mivel ezek kívül-belül egyaránt előfordulnak). A betűk bevésése véleményem szerint csakis a kerítésfal építése előtt történhetett. Ennek egy konkrét bizonyítéka egy oldalra fordult 'H' betű egy kváderkövön, az ÉK-i hosszanti szakasz külső oldalán. Ha ugyanis utólag vésték volna, akkor ez a 90°-os elfordulás nem jött volna létre (egyértelműen H és nem I betűről van szó). Szintén az ÉK-i hosszanti szakasz külső oldalán láthatunk olyan kváderkövet is, amelyen 'A' betű látható. A H betű feloldásának kézenfekvő lehetősége: H=Hevesivány. Az 'A' betű ugyanezen logika alapján Apát(h)i-ként értelmezhető. Egy halvány lehetőség talán az lehet, hogy az apáti templomnak az első bővítéskor elbontott szentélyfalából származó, és a bővítéskor vissza nem épített, helyi kváderkövet jelöli. Nem lehetünk bizonyosak abban sem, hogy a körítőfalat építő Braun Sebestyén munkáját lássuk-e bevéselt betűkben, vagy – a H betűk esetében – inkább azt feltételezzük, hogy jóval korábbiak.

Hasonló adattal nem rendelkezem, de nem tartom teljességgel lehetetlennek azt sem, hogy az esetleg több templom számára is dolgozó középkori kőfaragók védték e jelzésekkel a hevesiványi templom kifaragott köveit az elkallódástól, illetve a más szállítmányba keveredéstől. Ennek azonban jóval kisebb a valószínűsége, annál is inkább, mivel így felmerül az a kérdés; hogyan értelmezhetjük az előbbi A betűt? Így inkább mégis azt valószínűsíttem, hogy az iványi templomrom megmunkált köveit jelölték meg ezzel a módszerrel, talán még a szállítás előtt. Egyfajta „billog” lehetett ez, a származásra utaló jelzés, mely elriasztani volt hivatott az esetleges „dézsmálókat” a szállítmányok megrövidítésétől, a kövek saját célú felhasználásától.

Lehetett-e kerítésfala a hevesiványi templomnak?

Az „ötletadók” sorában jó néhány kerített templomú települést megvizsgáltam, egy lehetőséget azonban eddig nem említettem. A romokban álló hevesiványi templom és esetleges kerítésfala nemcsak a gondolat felvetődését tehetné lehetővé, az ily módon bőségesen rendelkezésre álló kőanyag a megvalósítást is garantálhatta. A feltevésnek az látszik ellentmondani, hogy – itt most nem részletezett számításaim alapján – a kerítésfalba beépített kő mennyisége ehhez túlságosan kevésnek tűnik.

Rendkívül érdekes viszont a kerítést lezáró lapos kövek kérdése. Ezek származására is két elméletet állíthatunk fel. Elképzelhető, hogy ezeket a kerítésfal építésével párhuzamosan faragták ki, kimondottan erre a célra. Ha azonban anyaguk egyezik a kváderkövek anyagával, az azt valószínűsíti, hogy ezek is középkoriak. Ebben az esetben azonban nehezen képzelhető el, hogy ezek falazásra szolgáló kövek lettek volna, hiszen ezt a funkciót a kváderek látták el. Annyi támpillér semmi esetre sem lehetett az elpusztult templomon, hogy a lapos köveket ezek tetején képzeljük el. Így csupán egyetlen lehetőség marad: a hevesiványi templomnak szintén lehetett egy kerítésfala.

Hasonló gondolatra jutunk a fal szerkezetének összehasonlítása során. Az ÉK-i és a DNy-i hosszanti falszakaszok között feltűnő különbség van, hiszen – mint ahogy korábban már említettem – az előbbit a szabályos oldalú, téglatest alakú kváderkövek, és a másodlagosan beépített faragványok jellemzik, míg az utóbbi nagyobb, formátlan kőtömbökből áll. Szembeötlő az is, hogy az ÉK-i szakasz tetejének lapos kövei között alig van H-betűvel jelzett, míg a DNy-i falon ezeknek hozzávetőlegesen fele ilyen. Tovább bonyolítja a képet, hogy az ÉK-i oldalon beépített kváderkövek között viszont számtalan betűjeles darabot láthatunk. Lehet egyáltalán logikus következtetésekre jutni mindebből, vagy csupán véletlen egybeesésekről van szó?

Úgy vélem, van magyarázat. Korábbi megállapításom alapján a jelöléseket a hevesiványi bontás és az apáti építés között készítették. Szemmel láthatóan csak a szabályos, megmunkált kövek jegyzésére törekedtek. A lapos kövek közül tehát a

H-betűsek származnak a szomszéd település egyházának romjaiból, a nagyszámú, meghatározott szakaszokon elhelyezkedő, jelöletlen darabok pedig az építéssel párhuzamosan készültek. A feltételezett hevesiványi kerítésfal tetejének kőlapjai ennek megfelelően az annak anyagából Apátin újból megépített falszakaszt fedik. Ez magyarázhatja a formátlan, szinte az ókori görög városfalak nagyméretű „küklpsz-köveire” emlékeztető darabok dominanciáját, és a megmunkált tömbök teljes hiányát.

Összegzés – további feladatok

Jászapáti nagyméretű templomát egy nagyjából 18. századi kerítésfal övezi, melyet a 19. században részben átépítettek és bővítettek. Megépítése idején védelmi funkciót szántak neki, arról azonban nincs adatunk, hogy használatára valaha sor került volna. Középkori előzményről nem tudunk, annak lehetősége azonban nem zárható ki, hogy fallal és/vagy sánccal korábban is meg volt erősítve az apáti templom. Előképei azonban inkább a Felvidéken, illetve az Északi-középhegység egyes településein keresendők, megépítését talán az említett tájról betelepült nemesi családok tagjai szorgalmazhatták.

A bevezetőben már említett dokumentációs munkák (a teljes kerítésfal felmérése, lerajzolása, részletekben történő körbefotózása) mellett egyéb feladatokat is megfogalmazhatunk. Bár az építés története tisztázottnak tekinthető, továbbra is számos kérdésre keressük a választ. Vándorfy adatait megbízhatónak tartom, az általa felhasznált források visszaellenőrzése (szerződéses, községi iratok, egyházmegyei jelentések stb.) azonban minden bizonnyal hasznos lehet, mely munka során eddig ismeretlen adatok felbukkanására is számíthatunk. Ezen kívül egy régészeti-műemléki kutatási program keretében a következő célokat lehetne megvalósítani:

1. A lehetőségekhez mérten jó lenne legalább egy dokumentáció erejéig kibontani a beépített faragványokat (ezek többsége ma habarccsal van fugázva). Az öt említett faragott kőtömbön túl az egyik sírkő oldalai is további megmunkálás nyomait hordozhatják. A habarcs körvonalai alapján pedig még egy román és egy gótikus stílusú épületemet azonosítottam. Ezeken túlmenően is vannak gyanúba fogható kőtömbök a falban, melyek kifugázása indokoltnak mondható. Ez a továbblépés legegyszerűbb feladata, hiszen megfelelő szerszámok birtokában akár jelen sorok írója is elvégezheti, annál is inkább, mivel több szegedi feltáráson bontott ki számtalan hasonló darabot. Némi problémát az jelenthet, hogy a fotózáshoz a téli időszak alkalmasabb (a kerítésfal mentén ekkor árnyékolnak a fák legkevesébe, gyakrabban van szórt fény, és az esetleges hóréteg alulról is „deríti” kerítésfalat), míg az időigényesebb rajzoláshoz melegebb időre van szükség, hogy ne gémberedjen meg túlságosan az ember keze munka közben. Bizonyosan lehet azonban így is megfelelő körülményeket találni.

2. A külső oldal egy-két pontján végzett szondázó feltárással az alapozás köveinek

típusán és az alkalmazott technikán túlmenően esetleges középkori előzményekre – ha nem is falra, de temetőárokra vagy sáncre – deríthetne fényt, nem is beszélve egy esetleges Árpád-kori járószintről. Ez sem igényel nagy befektetést sem időben, sem anyagiakban, mivel egy hét alatt elvégezhető, a leletanyag csomagolásával és gyűjteményi nyilvántartásba vételével együtt.

3. A kőanyag elemzése révén pedig talán a hevesiványi templom köveinek származási helyére is következtethetünk majd, szerencsés esetben az egyes építési periódusokra is adatokat nyerve. Emellett közelebb kerülünk az egyes falszakaszok anyag kapcsolatának megvilágításához, ami perdöntő lehet a hevesiványi templom-erődítés létezésének kérdését illetően. A felsorolt feladatok közül valószínűleg ezeknek a vizsgálatoknak a költsége jelenti a legnagyobb tételt, főként, ha egy szélesebb körű járszági mintavételt is végzünk. Ezek esetén összehasonlító vizsgálatra nyílna lehetőség, hiszen részben vagy egészben álló középkori templom a Járságban több is van (például Jánoshidán, Jászberényben, Jászfákóalmán és Jászkiséren).

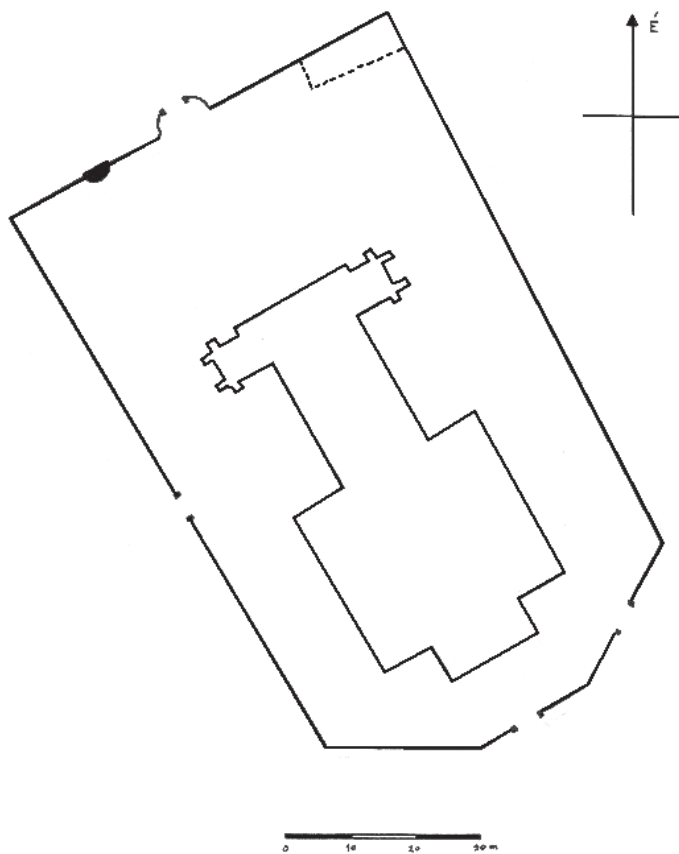
4. A legközelebbi tatarozáskor pedig érdemes lenne megnézni a kápolnát és a kálváriát, hogy ezekbe már/még került-e a hevesiványi templom köveiből, ugyanígy az apáti templom kereszthajóját és szentélyfalát is ellenőrizni kellene. Ha ezt sikerülne igazolni, az szintén a hevesiványi erődítés mellett szóló érv lenne, mely megmagyarázná, hogy a kerítésfalban felhasznált kőanyag mennyisége miért tűnik viszonylag kevésnek.

5. A kérdés végeleges eldöntését egy – a feltételezett kerítésfal alapjainak feltárására irányuló – jársziványi szondázó feltárástól remélhetnénk. Az elvi lehetőség a templomkertben adott, és vannak bizonytalan hitelességű adatok a jelenlegi templom építésekor előkerült középkori alapok elhelyezkedésére vonatkozóan is, mely megkönnyítené a kutatást.

Nem utolsó sorban kiemelten fontos feladat lenne a kerítésfal védelméről való gondoskodás, amellyel a továbbiakban kiküszöbölhetők az állagvédelmi szempontból nem indokolt beavatkozások. Jó volna, ha ehhez hozzátartozna a szükséges javítások során felhasználható anyagok és módszerek megfelelő – szakértői vélemény(ek) figyelembevételével történő – szabályozása is. A nyilvánvalóan jó szándékú javítások eszközlői nem hibáztathatók, hiszen a kerítésfal műemléki, kulturális értékeit feltáró publikáció korábban nem született. Ráadásul a kerítésfalat nemcsak javító szándék vette körül az építése óta eltelt közel harmadfél évszázad alatt. 1873-ban, a szomszédos Központi Iskola építése idején csupán egy tanácsstag szavazata mentette meg a teljes megsemmisüléstől (VÁNDORFY 1895, 52). Jelen tanulmányból azonban remélhetőleg egyértelműen kiderült, hogy nemcsak a templom, hanem annak kerítésfala is kulturális örökségeink közé tartozik. Érték, amelynek megőrzése elsősorban a járszapáti emberek feladata.

Irodalom

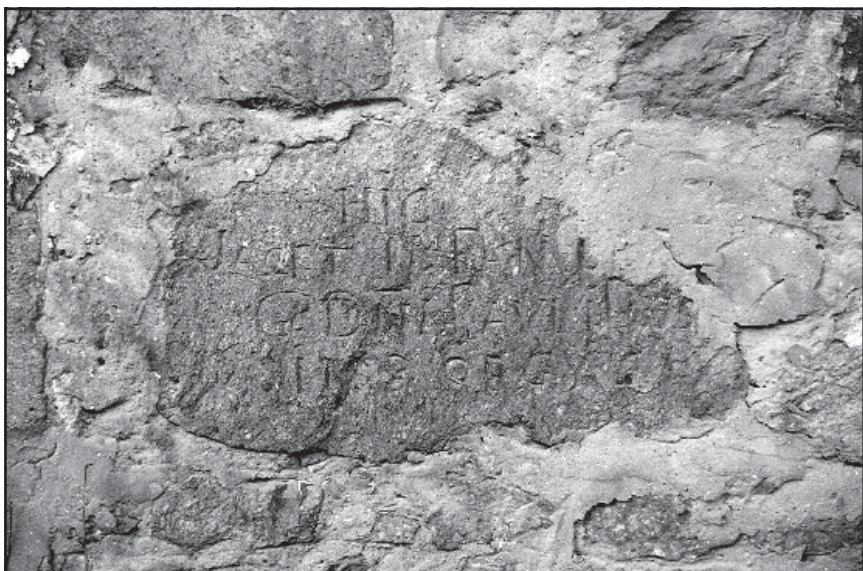
- FEKETE 1968 Fekete Lajos: A hatvani szandzsák 1550. évi adóösszeírása. Jászsági Füzetek 4. Jászberény
- GYÁRFÁS 1883 Gyárfás István: A jász-kunok története III. (1301–1542). Szolnok
- GYŐRI 2001 Győri Gyula: Latin nyelvű feliratok Jászapátin. In: Jászsági Évkönyv 2001. Szerk.: Pethő László. Jászberény, 51–61.
- KAPOSVÁRI-RÉDEI 1988 Szolnok megye műemlékei. Szerk.: Kaposvári Gyula – Rédei István. Szolnok
- KISS 1971 Kiss József: Jászkunok a Rákóczi-szabadságharcban. Történelmi Szemle 14. 1–2. sz. 35–85.
- KISS 1979 Kiss József: A Jászkun Kerület parasztsága a Német Lovagrend földesúri hatósága idején. Budapest
- RITOÓK 1997 Ritoók Ágnes: Templom körüli temetők Árpád-kori sírjelei Magyarországon. ComArchHung 205–213.
- RUSVAY 2003 Rusvay Lajos: Jászapáti története. Jászapáti
- SCHEFTSIK 1935 Scheftsik György: Jász-Nagykun Szolnok vármegye múltja és jelene. Pécs
- TOLNAI 2001 Tolnai Gergely: Templomvárak, erődtemplomok Magyarországon. Az Esztergomi Vármúzeum Füzetei 1. Esztergom
- VÁNDORFY 1895 Vándorfy János: Jász-Apáthi város egyházának multja és jelene. Eger

1. sz. ábra A templom alaprajza

2. sz. ábra A templom kerítésfala

3. sz. ábra Dósa Pál emlékköve a falban

Koltay Tibor–Tóth Erika

TRADÍCIÓ, ELEKTRONIKUS KÖNYVTÁR ÉS INFORMATIKA A JÁSZBERÉNYI KÖNYVTÁROSKÉPZÉSBEN

A Szent István Egyetem Jászberényi Főiskolai Karán 2005 nyarán fejezték be tanulmányaikat azok a hallgatók, akik négyéves munkájuk befejeztével könyvtáros–művelődésszervező főiskolai diplomát vehettek át. Mivel azonban a levelező képzés időtartama időközben 6 félévre csökkent, hároméves tanulás után ugyancsak most végeztek a főiskola levelező tagozatos hallgatói, immár informatikus könyvtáros szakon. A következőkben nappali tagozaton 8 féléves, a levelező tagozaton pedig az említett 6 féléves rendszerben fognak informatikus könyvtáros hallgatók végezni.

A szak jelenleg – első alapképzésben – csak kétszakos képzésben vehető fel, ami az itteni szak esetében informatikus könyvtáros – művelődésszervező szakpárként valósul meg. A levelező képzésben az informatikus könyvtáros szak önállóan vehető fel. A képzés mindkét esetben kredit-rendszerben zajlik.

A képzés alapozó szakaszra, valamint törzs-és szakképzésre oszlik, amelyeket szakmai gyakorlatok egészítenek ki.

Az alapozó képzés tárgyai:

- bevezetés a könyvtári informatikai ismeretekbe,
- a kommunikációelmélet alapjai,
- olvasásszociológia, -pedagógia, -pszichológia,
- a számítástechnika (informatika) alapjai,
- írás-, könyv- és sajtótörténet.

A törzs-és szakképzés tárgyai:

- dokumentumleírás,
- osztályozás, információkereső nyelvek,
- könyvtárban,
- könyvtári menedzsment,
- tájékoztatás, információforrások,
- információelmélet, adatbázis-építés, könyvtárgépesítés,
- információs rendszerek (története).

2005 júniusa nemcsak a kreditrendszerben először végző hallgatók miatt nevezhető fordulópontnak. Várhatóan 2006-tól lép be a többciklusú, lineáris felsőoktatási képzési szerkezetnek megfelelő alapközzet (baccalaureus, bachelor). Jelenleg akkreditálás alatt van az új követelményeknek megfelelő informatikus könyvtáros szak indítása.